

ПАРИЧНА СТОЙНОСТ НА МОНЕТИТЕ В ОБРАЩЕНИЕ В ПЕРИОДА 498 – 681 г., НА ТЕРИТОРИЯТА НА РАННОВИЗАНТИЙСКАТА ПРОВИНЦИЯ ВТОРА МИЗИЯ

Стоян МИХАЙЛОВ

Основната функция на монетите е на парични знаци. Паричният еквивалент на монетите се определя от техния метален състав и номинал.

За настоящото проучване са използвани данните от 4485 монети, отсечени в периода 498 – 681 г. и открити на територията на някогашната ранновизантийска провинция Втора Мизия (днешна Централна Северна и Североизточна България)¹. Сред тях са регистрирани 19 различни по номинал монети. От злато са изработвани солиди (ок. 4,54 г), три вида „леки солиди“ с теоретично тегло от 23, 22 и 20 карата², семис (1/2 солид) и тремиси (1/3 солид). От сребро са произвеждани номиналите хексаграм (ок. 6,82 г), пентаграм (ок. 5,7 г), милиаренсия (ок. 5,4 г и ок. 4,5 г), силиква (ок. 2,25 г) и половин силиква (1,12 г). От бронзова сплав са отсичани монети с номинал 40, 30, 20, 16, 10, 5 и 4 нумии. Между всички тези номинали има определено съотношение. То е постоянно между номиналите от един метал и променливо спрямо номинали от различни метали. Най-непостоянно е съотношението на бронзовите монети спрямо тези от благороден метал (виж **Таблица 1**).

От общия брой монети (4485 екземпляра), златните са 6% от всички, сребърните са 0,3%, а бронзовите 94 %. Следователно, от

¹ Информацията за монетите е събирана в рамките на разработвания от автора дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ на тема: „Парично обръщение в провинция Втора Мизия 498 – 681 г.“

² Карат (гр. *keration*, лат. *siliqua*) в античността и средновековието е мярка за тежест с приблизително тегло 0,189 г, равна на 1/1728 част от римската либра (ок. 327 г), колкото е тежала семката от шушулката на дървото рожков (*Ceratonia siliqua*). Един стандартен солид тежи 24 карата, а т. нар. „леки солиди“ са с намалено тегло от един до четири карата. Каратът е също и сметководна единица равна на 1/24 част от солида.

гледна точка на количеството монети, използвани за настоящата статия, има пълна доминация на последните. Ако се разгледат само единичните монети, то при тях делът на произведените от бронзова сплав е 98 %. В някои от най-многобройните комплекси от единични монети от Втора Мизия, формирани от екземпляри, разкрити при археологически проучвания, въобще не са открити монети от благороден метал. Примери за това са монетните комплекси от археологическите обекти в Нове (Димитров 2008, 405-427; Димитров 2009, 140-216; Ciolek, Dyczek 2011, 165-175; Dimitrov 2013, 36-46; Mihaylov 2016, 171-175), Силистра (Ганчева 2015, 469) и Велико Търново – Царевец (Дочев 2002-2003, 292-297).

В съвременната наука са натрупани достатъчно познания за византийската монетна система. Публикувани са данни и са формирани хипотези за стойностното съотношение между различните монети, използвани през ранновизантийската епоха (V – VII век) (MIB 1, 19-27; 2, 14-17; 3, 16-20; Grierson 1999, 43, Tab. 1; MIBE, 11; Morrisson 2002, 921, Tab. 4; Morrisson, Ivanišević 2006, 51, Tab. 2) (виж **Таблица 1**). Въз основа на това в настоящото изследване е направено изчисление на паричния еквивалент на откритите монети от разглежданата територия за периода 498 – 681 г. Пресмятанията са извършени, като монетите са разделени по периоди. Те обикновено съвпадат с управленията на отделните византийски императори, но се основават и на информацията и хипотезите за обменния курс на бронзовите монети спрямо златния солид в отделни периоди. Екземплярите от всеки период са разделени на две групи, като първата включва екземплярите от злато и сребро, а втората – тези от бронз. След това е извършвано пресмятане на тяхната парична стойност в солиди, който е най-високият по паричен еквивалент номинал. При бронзовите монети остойносттаването в солиди се предхожда от едно междинно изчисляване във фолиси (най-големият по стойност бронзов номинал от 40 нумии), след което сумата във фолиси се пресмята по съответния курс за периода в солиди. Резултатът показва, че паричната стойност на включените монети в изследването е 189, 995 солиди, от които само златните и сребърните екземпляри възлизат на 181,14 солиди, а бронзовите на 8,885 солиди (**Таблица 2**). Следователно се наблюдава пълна противоположност между броя и паричната стойност на монетите от благороден метал и тези от бронз. Монетите от злато и сребро съставляват ок. 6% от общия брой от екземпляри в обращение, но техният паричен еквивалент е 95% от цялата сума. Обратно, бронзовите монети са 94% като брой, но представляват само 5% от общата парична стойност.

Подобно е съотношение между монетите от благороден метал и тези от бронзова сплав, ако то се разгледа и по отделни периоди.

В годините 491 – 518 и 538 – 681 паричната стойност на златните и сребърните монети винаги е между 92-99% от всичките монети в обращение (виж **Таблица 2**). Единствено при Юстин I (518 – 527) и при първия период (527 – 538) от управлението на Юстиниан I паричната стойност на откритите златни екземпляри е 84-85% от общата сума на регистрираните в провинция Втора Мизия монети.

Въпросът за паричната стойност може да се разгледа и от гледна точка на вида на откритите монети, т.е. дали изследваните монети произхождат от колективни находки или са единични монети, открити при археологически проучвания и екземпляри от колекции без информация за начин на намиране.

Данните от събраните единични монети показват като цяло, че съотношението на паричната стойност между екземплярите от благороден метал и тези от бронз е 89 % спрямо 11 % (**Таблица 3**). При проследяването по отделни хронологически периоди се оформят три групи. При Анастасий I (491 – 518), втората част (538 – 565) от управлението на Юстиниан I и при Юстин II (565 – 578) паричната стойност на монетите от благороден метал е в порядъка на 83-90%. При Юстин I (518 – 527) и първата част (527 – 538) от управлението на Юстиниан I се регистрират най-ниските стойности на паричния еквивалент на монетите от благороден метал от 62-63% от общата сума. При всички управления след 578 г. до 681 г. делът на паричната стойност на златните и сребърните монети е в рамките на 93-99%.

Съотношението на паричната стойност между монетите от благороден метал и тези от бронзова сплав при екземплярите, произхождащи от колективни находки общо за времето 491 – 681 г., е 98% към 2 % (**Таблица 4**). Ако се проследят данните по отделни периоди, отново биха могли да се оформят три групи, които са идентични с тези на единичните монети. В периодите 491 – 518 г., 538 – 565 г. и 565 – 578 г. паричната стойност на монетите от благороден метал е 97-99% от общата сума на всички монети. В периодите 518 – 527 г. и 527 – 538 г. делът на монетите от благороден метал е в границите на 93-95%. В периодите 578 – 582 г., 582 – 602 г. и 610 – 641 г. паричната стойност на монетите от злато и сребро е в рамките на 99,7-99,9%³.

Очаквано и нормално е, според мен, делът на паричната стойност на монетите от благороден метал при единични монети да е по-ни-

³ За управлението на Фока (602 – 610) от територията на Втора Мизия има данни само за една колективна находка от Варна – Римските терми (Лазаренко 2003, 153-156), която съдържа бронзови монети, затова посоченото съотношение в Таблица 4 е 100% за паричната стойност на бронзовите монети. Липсват въобще данни за колективни находки, отпаднали от монетното обращение при управленията на Констанс II (641 – 668) и Константин IV (668 – 685), затова в цитираната таблица не са маркирани никакви стойности за двата периода. Тази е причината посочените три периода да не се вземат под внимание и да не се коментират.

сък от съответната стойност при монетите от колективните находки. Това се дължи на логиката на отпадане от обращение на двете групи монети. Единичните монети обикновено са екземпляри, които са случайно загубени парични знаци – предимно по-нискостойностни. В конкретния случай на ранновизантийското монетосечене екземплярите с по-ниска парична стойност са тези от бронз. При колективните находки не може да се посочи една обща тенденция. Всяка колективна находка представлява определена сума, формирана по различна конкретна причина, която е отпаднала от обращение по определен повод. Затова статистически може да се предположи, че събирането на голям брой колективни находки дава обща представа за състава на монетите в циркулация, без да се предполага наличието на някаква преднамерена или непреднамерена селективност.

Както се вижда от извършените изчисления, независимо дали става въпрос за всички монети, включени в настоящото изследване (**Таблица 2**), само за единичните монети (**Таблица 3**) или само за екземплярите от колективни находки (**Таблица 4**), се регистрират сходни резултати. Това в еднаква степен важи както общо за целия разглеждан хронологически интервал от 491 г. до 681 г., така и за отделните периоди. Тези наблюдения, според мен, позволяват да се твърди, че така изчисленото съотношение между паричната стойност на монетите от благороден метал и тези от бронзова сплав е коректно и отразява реалното съотношение между тези два вида монети през ранновизантийската епоха.

Подобно изчисляване на паричната стойност на монети от ранновизантийската епоха не ми е познато от други изследвания. Данните, публикувани в изследването за колективните монетни находки от Балканския полуостров и Мала Азия за периода 491 – 713 г., позволяват да се направи подобно пресмятане на съотношението на паричната стойност на златните и сребърните екземпляри спрямо монетите от бронз (Morrisson et al. 2006, 43-53). След като се извършат необходимите изчисления (**Таблица 5**), резултатът показва, че делът на паричната стойност на монетите от благороден метал от включените в цитираното изследване колективни находки от ранновизантийски монети е 98,8%, а паричната стойност на бронзовите – само 1,2% от общата. Този извод, основан на 8611 монети, практически е много близък до посочените данни от колективните находки от провинция Втора Мизия (виж **Таблица 4**), където съотношението на паричната стойност, основано на 1034 екземпляра, между монетите от благороден метал и бронзовите, е 98% спрямо 2%.

Изложените аргументи дават възможност да се твърди, че паричното обращение в провинция Втора Мизия от гледна точка на паричния еквивалент на монетите се определя от дела на екземплярите от благороден метал. Последните съставляват 95% от общата парична

стойност на циркулиращите монети (89% при единичните екземпляри и 98% при монетите в колективните находки). Бронзовите монети, въпреки че представляват 94% от общия брой монети, са с обща парична стойност едва 5 % (11% от стойността на единичните монети и 2% от сумата на колективните находки). Този резултат означава, че финансовата и икономическата характеристика на паричното обращение в изследваната провинция се определя на първо място от златните монети. Бронзовите монети имат само спомагателна икономическа и финансова роля. Поради това от съвременна научно-изследователска гледна точка, според мен, последните са подходящи за извършване на хронологически анализ на периода на съществуване и развитие на дадено селище или територия през ранновизантийската епоха (V – VII в.). Малката им парична стойност не дава основания само на тяхна база да се формират стопански анализи и заключения.

От хронологическа гледна точка, въз основа на паричната стойност на циркулиращите монети, могат да се отделят два основни периода. През първия (491 – 578) паричната стойност на бронзовите монети е по-голяма, като варира от 4% до 16%. Във втория период (578 – 681) финансовото значение на бронзовите монети е още по-незначително и тяхната парична стойност се изчислява между 1% и 4% за отделните императорски управления.

През първия период (491 – 578), при управленията на Юстин I (518 – 527) и през началния етап (527 – 538) от царуването на Юстиниан I, се регистрират най-високите относителни нива на паричната стойност на бронзовите монети от 15-16 % (виж **Таблица 2**), което е двойно повече в сравнение с всички останали хронологически интервали. Тези стойности, според мен, не са резултат на случайност, защото коментираният по-висок дял на парична стойност на бронзовите монети за времето 518 – 538 г. се регистрира и при данните от единичните монети (**Таблица 3**), и при данните от колективните находки (**Таблица 4**). Сведенията за Балканския полуостров и Мала Азия указват, че през споменатия хронологически интервал има увеличено постъпление на златни и бронзови монети в посочените райони на византийската империя (Morrisson, Ivanišević 2006, 46, fig. 2a-b; 50, fig. 4). За Втора Мизия анализът на информацията за откритите монети показва, че в провинцията находките на бронзови монети отговарят на общата тенденция за нарастване, но при златните монети същият процес е по-слабо изразен. Следователно може да се направи изводът, че през 518 – 538 г. във Втора Мизия постъпва относително по-малко количество златни монети, отколкото е нормално да се очаква.

Познаването на паричната стойност на видовете номинали в циркулация е важно за разбирането и анализирането на монетното обращение.

Във Втора Мизия 95% от паричната стойност на всички открити екземпляри е представена от монетите от благороден метал. Подобни са резултатите общо за Балканския полуостров и Мала Азия. Вероятно подобно е съотношението между посочените групи монети (от благороден метал и от бронзова сплав) на цялата територия на византийската империя. Може да се допусне, че това е съзнателно водена политика на финансовите власти. Следователно, за византийската икономика – и в частност тази на Втора Мизия, от първостепенно значение са монетите от злато. Със солиди се изплащат повечето възнаграждения за труд за срок по-голям от месец, дори и за ниско квалифициран труд (Михайлов 2010, 685). Паричният еквивалент на отделните номинали предполага, че всички сделки с имоти, както и в търговските взаимоотношения на едро и средно ниво, също се извършват изключително със солиди (Ostrogorsky 1932, 294-299; Morrisson, Cheynet 2002, 818-865).

Таблица 1. Съотношение на номинали от периода 491 – 681 г. за един солид.

	солид 23 к.	солид 22 к.	солид 20 к.	семис	тремис	хекса-	милиа- ренсия	силиква	40 нумии	16 нумии
498 – 512				2	3		15	30	576	
512 – 538				2	3		15	30	288	720
538 – 565		1,09	1,20	2	3		15	30	240	600
565 – 578		1,09	1,20	2	3		15	30	480	
578 – 582		1,09	1,20	2	3		15	30	288	
582 – 602	1,04	1,09	1,20	2	3		15	30	480	
602 – 610	1,04	1,09	1,20	2	3		15	30	600	
610 – 616	1,04	1,09	1,20	2	3		15	30	480	
616 – 628	1,04	1,09	1,20	2	3	12	15	30	960	
629 – 631	1,04	1,09	1,20	2	3	12	15	30	480	
631 – 641	1,04	1,09	1,20	2	3	12	15	30	864	
641 – 651	1,04		1,20	2	3	12	15	30	960	
651 – 668	1,04		1,20	2	3	12	15	30	1152	
668 – 681	1,04		1,20	2	3	12	15	30	288	

Таблица 2. Парична стойност на монетите от Втора Мизия (491 – 681).

Период	Стойност на монети от Au и Ag (в солиди)	Стойност на монети от Ae (в фолиси)	Стойност на монети от Ae (в солиди)	Обща стойност на монети от Au, Ag и Ae (в солиди)	Съотношение на стойността на монети Au/Ag и монети Ae (в %)
491 – 518	9,67	247,75	0,86	10,53	92/8
518 – 527	7,67	425	1,48	9,15	84/16
527 – 538	6,17	320,03	1,11	7,28	85/15
538 – 565	76,00	513,7 193,35	2,81	78,81	96/4
565 – 578	25,37	876,63	1,83	27,20	93/7
578 – 582	21,00	57,63	0,12	21,12	99/1
582 – 602	17,91	153,63	0,32	18,23	98/2
602 – 610	3,00	85,75	0,14	3,14	96/4
610 – 641	12,50	73,5 15,5	0,17	12,67	99/1
641 – 668	0,15	1 4,50	0,005	0,155	97/3
668 – 681	1,70	3	0,01	1,71	99/1
491 – 641	181,14		8,885	189,995	95/5

Таблица 3. Парична стойност на единичните монетите от Втора Мизия (491 – 681).

Период	Стойност на монети от Au и Ag (в солиди)	Стойност на монети от Ae (в фолиси)	Стойност на монети от Ae (в солиди)	Обща стойност на монети от Au, Ag и Ae (в солиди)	Съотношение на стойността на монети Au/Ag и монети Ae (в %)
491 – 518	4,67	196,5	0,68	5,35	87/13
518 – 527	1,67	293	1,02	2,69	62/38
527 – 538	1,50	244,53	0,85	2,35	63/37

538 – 565	20,66	381,7 136,6	2,07	22,73	90/10
565 – 578	6,67	646,13	1,35	8,02	83/17
578 – 582	1,33	50,13	0,10	1,43	93/7
582 – 602	10,59	146,13	0,30	10,89	97/3
602 – 610	3,00	76,75	0,13	3,13	96/4
610 – 641	2,50	65,5 4,5	0,14	2,64	95/5
641 – 668	0,15	1,00 4,50	0,005	0,155	97/3
668 – 681	1,70	3,00	0,01	1,71	99/1
491 – 641	54,44		6,655	61,095	89/11

Таблица 4. Парична стойност на монетите в колективни находки от Втора Мизия (491 – 681).

Период	Стойност на монети от Au и Ag (в солиди)	Стойност на монети от Ae (в фолиси)	Стойност на монети от Ae (в солиди)	Обща стойност на монети от Au, Ag и Ae (в солиди)	Съотношение на стойността на монети Au/Ag и монети Ae (в %)
491 – 518	5,00	51,25	0,18	5,18	97/3
518 – 527	6,00	132	0,46	6,46	93/7
527 – 538	4,67	75,5	0,26	4,93	95/5
538 – 565	55,33	132; 56,75	0,75	56,08	99/1
565 – 578	18,70	230,5	0,48	19,18	97/3
578 – 582	19,67	7,5	0,02	19,69	99,9/0,1
582 – 602	7,32	7,5	0,02	7,34	99,7/0,3
602 – 610		9	0,02	0,02	0/100
610 – 641	10	8 11	0,03	10,03	99,7/0,3
641 – 668					
668 – 681					
491 – 641	126,69		2,22	128,91	98/2

Таблица 5. Парична стойност на монетите в колективни находки от Балканския полуостров и Мала Азия (491 – 713) по данни от Morrisson et al. 2006, 43-49⁴.

	%	брой	стойност във фолиси	стойност в солиди	стойност в солиди	% от обща стойност
монети Au		2212			1990,16	98
солид	83,94	1857		1857		
солид от 23 к.	0,18	4		3,83		
солид от 22 к.	0,09	2		1,83		
солид от 20 к.	0,13	3		2,5		
семис	2,62	58		29		
тремис	13,05	288		96		
монети Ag		193			15,62	0,8
хексаграм		173		14,42		
милиаренсия		17		1,14		
силиква		1		0,03		
1/2 силиква		2		0,03		
монети AE ⁵		6206	5167,2		17,94	0,9
40 нумии	68,91	4278	4278			
20 нумии	25,09	1558	779			
16 нумии	3,56	221	88,4			
10 нумии	0,40	25	6,25			
5 нумии	2,00	124	15,5			
„миними“ (преди 498 г.) ⁶		17500	1718,75		5,97	0,3

⁴ Маркираните числа с по-голям шрифт са взети от изследването на Morrisson, Ivanišević 2006, 43-49, а всички останали в таблицата са изчислени от Ст. Михайлов.

⁵ Сумата в солиди е пресметната при курс 288 фолиса за солид.

⁶ Под „миними“ се разбира обобщено монети, произведени преди реформата от 498 г. Това са най-вече монети от IV-V в, които са малки по размер. При описанието на колективните находки, съдържащи „миними“, се срещат и по-ранни римски монети, а дори са регистрирани и елинистически монети от III-II в. пр. Хр. Пресмятането на тяхната парична стойност е изключително трудно. В цитираното издание, от където се ползва информацията за техния брой, тяхната парична стойност е оценена на 2-3 солида (Morrisson et al. 2006, 53). Според В. Хан паричната стойност на един „миним“ (сечен през V в.) е 2,5 нумии след реформата от 512 г. (MIB I, 24; MIBE, 15). За целта на настоящото пресмятане ще приема, че паричната стойност на всеки „миним“ е 2,5 нумии. Следователно 27 500 „миними“ са равни на 68 750 нумии (27500 x 2,5), на 1718,75 фолиса (68750 : 40) и на 5,97 солида (1718,75 : 288). Тази сума е възможно най-благоприятното пресмятане на паричната стойност на „минимите“ и ще бъде ползвано в конкретния случай.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

- Ганчева 2015:** С. Ганчева. Монетна циркулация в късноантичния кастел в Дуросторум (края на III – VII в.). – Добруджа 30, 2015, 445-460.
- Димитров 2008:** К. Димитров. Към въпроса за развитието на комплекса *extra muros* (сектор VIII A) на Нове в Долна и Втора Мизия. – В: *Phosphorion. Studia in honorem Mariae Cicikova*. София, 2008, 405-427.
- Димитров 2009:** К. Димитров. Антични и ранновизантийски монети от сектор XI (*principia*) в Нове (Долна и Втора Мизия). – В: *Varia Thracica. Studia in honorem Mariae Cicikova*. София (изд. на БАН), 2011, 140-216.
- Дочев 2002 – 2003:** К. Дочев. Ранновизантийски монети от Търново (V – VII в.). – Известия на Регионален исторически музей – Велико Търново 17-18, 2002-2003, 287- 298.
- Лазаренко 2003:** И. Лазаренко. Нумизматични данни за датиране опожаряването на Одесос по времето на император Ираклий. – Известия на народен музей Варна 34-35 (49-50), 2003 (1998-1999), 150-166.
- Михайлов 2010:** С. Михайлов. Колективните монетни находки от VI – VII век като извор за заплащането на труда през Ранновизантийската епоха. – В: *Великотърновският университет “Св. св. Кирил и Методий” и българската археология*. Велико Търново, 2010, 683-692.
- Ciolek, Dyzcek 2011:** R. Ciolek, P. Dyzcek. *Novae. Legionary fortress and Late Antique town, Volume 2 – Coins from Sector IV*. Warsaw, 2011.
- Dimitrov 2013:** K. Dimitrov. Currency circulation in Novae and coins from the episcopal complex in Novae (378-612 AD). – In: A. Biernacki, E. Klenina, E. Genčeva. *Biskupstwo w Novae (Moesia secunda) IV-VI w., vol. 2 (Historia, architektura, życie codzienne)*. Poznan, 2013, 7-73.
- Grierson 1999:** Ph. Grierson. *Byzantine Coinage*. Washington, D.C., 1999.
- Mihaylov 2016:** S. Mihaylov. Coins from Sector X-P. – In: A. B. Biernacki with participation of M. Budzynska, E. Gencheva, A. Jasiewicz, E. Yu. Klenina, S. Mihaylov, L. Rozycki, P. Vladkova. *The Large Legionary Thermae in Novae (Moesia Inferior) (2nd – 4th centuries A.D.) (= Novae. Studies and Materials, Volume V)*. Poznan, 2016, 119-186.
- MIB 1:** W. Hahn. *Moneta imperii Byzantini*. 1. Wien, 1973.
- MIB 2:** W. Hahn. *Moneta Imperii Byzantini*. 2. Wien, 1975.
- MIB 3:** W. Hahn. *Moneta Imperii Byzantini*. 3. Wien, 1981.
- MIBE:** W. Hahn, M. Metlich. *Money of the Incipient Byzantine Empire (Anastasius I – Justinian I, 491-565)*. Wien, 2000.
- Morrisson 2002:** C. Morisson. *Byzantine Money: Its Production and Circulation*. – In: (A. E. Laiou, ed.) *The Economic History of Byzantium*, vol. 3, 2002, 909-966.
- Morrisson, Cheynet 2002:** C. Morisson, J.-C. Cheynet. *Prices and Wages in the Byzantine World*. – In: (A. E. Laiou, ed.) *The Economic History of Byzantium*, vol. 2. Harvard University Press, Cambridge (Mass.), 2002, 815-878.
- Morrisson, Ivanišević 2006:** C. Morisson, V. Ivanišević. *Les émissions des VIe-VIIe siècles et leur circulation dans les Balkans*. – In: (C. Morisson, V. Popović, V. Ivanišević, eds.) *Les Trésors monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*. Paris, 2006, 41-73.
- Morrisson et al. 2006:** C. Morisson, V. Popović, V. Ivanišević, P. Culerrier, B. Mitrea, M. Oeconomidou, G. Poenaru Bordea, I. Popović, I. Touratsoglou, J. Youroukova, M. Galani-Krikou. *Catalogue des trésors*. – In: (C. Morisson, V. Popović, V. Ivanišević, eds.) *Les Trésors monétaires byzantins des Balkans et d'Asie Mineure (491-713)*. Paris, 2006, 113-430.
- Ostrogorsky 1932:** G. Ostrogorsky. *Löhne und Preise in Byzanz*. – *Byzantinische Zeitschrift* 32, 1932, 292-333.

MONETARY VALUE OF CIRCULATION COINS 498 – 681 AD
IN THE TERRITORY OF THE EARLY BYZANTINE PROVINCE
MOESIA SECUNDA

Stoyan Mihaylov

(Summary)

This research is based on 4485 specimens, minted during the period 498 – 681 AD, which were found on the territory of Moesia Secunda and 19 denominations of gold, silver and bronze were identified. Of the total number the gold coins are 6%, silver coins are 0,3%, and the bronze ones are 94%. Therefore, in terms of quantity, the latter group dominates.

In modern science, there is sufficient knowledge of the relationship between the various denominations during the Early Byzantine period and the changes made over time (**Tab. 1**). In the paper there is a calculation of the monetary equivalent of the coins found on the investigated territory for the period 498 – 681 AD. The results show that the monetary value of all the coins combined is 189,995 solidi. The monetary value of gold and silver specimens amounted up to 95% and the bronze ones to only 5% (**Tab. 2**). There is a complete contrast between the number and the monetary value of the coins in circulation.

Data from the Early Byzantine collective coin finds from the Balkans and Asia Minor allows such a calculation of the monetary value to be made (Morrisson et al. 2006, 43-53). The result shows that the monetary value of the gold and silver coins is 98.8% and the monetary value of the bronze ones is 1.2% (**Tab. 5**).

The results obtained show that the characteristic of money circulation in the Moesia Secunda (and also in Byzantium) was determined primarily by the gold coins. Bronze coins had only an auxiliary economic and financial role. Their small monetary value does not give us reasons to make economic analyses only on their basis. But bronze coins can be used to chronologically analyze a given settlement or territory during the Early Byzantine period (V – VII AD).